

nec in personam censetur, quæ per accidens se habet.

19. Conjugatus se ipsum hoc veneream delectationem tangens etiam sine periculo pollutionis peccat mortaliter; sunt tamen qui contrarium z defendunt.

20. Qui confessiones audiendo, vel equitando exponit se pollutionis periculo, non tenetur a abstinere secundum probabilem sententiam.

21. Qui accumbit tali situi, vel medicinâ sumit, & unde scit pollutionem securam, dummodo id non intendat, nõ b peccat.

22. In rebus veneris non datur parvitas materiæ, e & contraria sententia in nostra societate damnatur, ut improbabilis & periculosa, & merito.

23. Deserentes litteras amatorias ad foeminam, quibus ad inhonestam invitatur, peccant mortaliter, quamvis alii teneant a contrarium.

24. Fornica, quæ aprat corpus ad copulam peccat mortaliter, tenetur enim quantum in se est illam impedire.

25. Coniunctio fidelis cum infideli inducit circumstantiam necessario fatendam, quod alii f negant.

26. Clericus a domita oculus neq; est suspensus, neque si celebret incurrit irregularitatem, quia nullum crimen quantumvis enorme inducit g irregularitatem nisi sit notorium.

27. Qui habuit copulam cum soluta, non satisfacit confessionis præcepto dicens: commissi eû soluta grave peccatum, b contra castitatem, non explicando copulam.

DISPUTATIVNCVLÆ

Præjacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

M

MALEDICTIO.

U maledicit Petro, ei & toti e jus familiæ imprecans grave malum, duo tantum peccata, & non tot, quot sunt persone maledicte a committit. Idem dic de eo, qui blasphemam apostolos.

3. Qui

a Vide Dian. ubi supra.

a Comm. DD. vide Dian. ubi supra.

b Comm. DD. e Dian. p. 5. tr. 5. rel. 5a

d Sa hoc verb.

e Dian. p. 3. tr. 6. rel. 31. f Filiuc. apud Dian. ubi supra rel. 138.

g Henric. apud Dian. p. tr. 2. rel. 81.

h In decr. Alexand. VII. ann. 1661.

a Nuvar. c. 7. n. 18.

2. Qui habet consuetudinem maledicendi ex toto corde, non est absolvendus b donec se corrigat.

3. Qui deliberatè sibi vel alii grave malum impetratur peccat mortaliter; secus verò si indeliberatè, & ortantum ut committere sit.

4. Maledicens irrationabilibus in quantum sunt creature Dei blasphemiam d committit, si in quantum sunt alicujus proximi idem peccatum facit ac si proximo malediceret; sed si neutra ratione, seu in quantum nobis nocent tantum est peccatum veniale.

MALEFICIUM.

1. Licitum est petere a saga, a ut dissolvat maleficium cum potest sine alio, quamvis sciatur non sine illo eam id futuram.

MANDATUM.

1. Mandatum posterius regulariter non derogat a priori, nisi manifestet, & præcipue hoc est verum in privilegiis, legatis, & re non integra.

2. Mandatum de integra morte mandantis a expirat, quod non est intelligendum cum datur per modum constitutionis, vel in gratiam alicujus.

MANIFESTUM.

1. Manifestum in dubio & in penalibus habendum pro notorio, in aliis pro eo, a quod probari potest, non tamen est notorium.

2. Notorium facti in loco viciniæ, aut collegio, in quo sint saltem decem persone, dicitur, b cum factum sit major pars. Non dicitur autem notorium cum omnes persone decem non sunt.

3. Notorium e juris est, quod constat iudicis sententiâ, vel judiciali probatione, vel confessione rei.

4. Occultum est, d quod tale non est etiam si opposit probari, vel quod probari difficile est, & denique quod quinque solum persone sciunt.

5. Impedimentum matrimonii occultum e dicitur cum publice cognitum non est, vel non est deductum in forum exterius, vel quamvis sit deductum, probatione deficiente nil de eo factum est.

a Villal. tr. 5. dif. 9. to. 2.

e Comm. DD.

d Vill. ubi supra.

d Dia. p. 5. tr. 7. rel. 15. to. 4.

a Comm. DD.

b Molin. disp. 167. num. 4.

a Sa hoc verb. n. a.

b Silvef. verb. 110. torium 1. n. 4.

e Idem ubi supra. d Sa ubi supra. n. 4.

a No var. c. 171.

f Covar.
in 4. d. c.
cc. p. 2. c. 6.
g P. Azor.
lib. 3. c. 10.
q. 9.
h Sa ubi
sup. ubi

490

Maritus.

6. Publicum scelerum est vel publica infamia proditum, vel in iudicio convictum, vel in vicinia, vel in collegio cognitum.
7. Occulta hæresis est, quæ non est notoria per evidentiam facti, vel per sententiam iudicis, vel per rei confessionem in iudicio, & quæ testibus nequit probari.
8. Publicum dicitur non solum h quod notorium est, sed quod coram iudice, vel notario actum.

MARITVS.

h Navar.
n. 87.
i Idem
n. 61.
k P. Avil.
in sum.
hoc verb.
num. 1.
l Comm.
DD.

1. Maritus a potest vivere succurrere terræ sanctæ, & debet implere etiam uxore renuente, si necessitas urgeat.
2. Non potest h sine consensu uxoris habitum mutare in habitum religiosorum tertii Ordinis.
3. Mariti absentia ex iusta causa c licet, v. g. ob bonam reipublicam, vel suam familiam, & aliâ.
4. Peccat a mortaliter si uxorem atrociter flagellat, vel sine causa, si est mulier honesta, vel ei dicit notabile convitium vel alia injuriosa verba.

h Navar.
n. 20.
f Comm.
DD.

5. Mariti præceptum in re gravi spectante ad bonam familiam e obligat uxorem sub mortali.
6. Peccat mortaliter maritus qui uxorem in adulterio comprehensam f occidit, & contraria sententia est improbabilis & damnata ab Alexand. VII. an. 1665.

g Avil.
ubi sup.

7. Maritus, qui aliquis notabile usurpat ex bonis paternalibus uxoris g peccat & restituere tenetur. Communio autem licet consumat malè, non tenetur.

h Navar.
ubi sup.

8. Donatio facta à marito de rebus mobilibus uxoris valet, tenetur h tamen admonere uxorem ut tantumdem in bonorum partitione sibi capiat, & ipse computare in suam partem.

i Idem
ubi sup.

9. Impensa mariti etiam prodiga i minuit lucra communia, nec debet in suam partem computare, secus vero factæ donationes sine uxoris consensu.

l Comm.
DD.

10. Donata marito à consanguineis ejus ad ipsum l spectant, idem dic de uxore.

m Avila.
ubi sup.

11. Maritus m potest pacisci cum promittente dotem ut donec illam tradat, solvat quotannis quantum alius diligens ex illa dote salva manente possit lucrari, & regionum statuta hoc vel simile statuentia iusta sunt.

n Comm.
DD.

12. Peccat n mortaliter maritus sine urgente necessitate fumens pecuniam, vel merces ad usuram cum gravi damno uxoris, vel filiorum.

MAR.

Martyrium. Matrimonium.

491

MARTYRIVM.

1. Martyr etiam dicitur, qui a pro tuenda quacunque virtute interficitur.
2. Peccat martyr, qui se temerè offert martyrio infidelibus irritando, h vel præcipue ob tædium vitæ, vel ob vanam gloriam.
3. Est sub præcepto, e quando est necessarium ad fidei defensionem, ad bonum commune, vel ad evitandas blasphemias. Est ex consilio quando cedit in maiorem Dei gloriam, & fidei exaltationem.

MATER Vide verbum Pater.

Comm.
DD.

h Navar.
apud P. Avil.
in sum.
hoc verb.
e Idem ib.

DISPVT. I. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES VARLÆ.

MATRIMONIUM.

De Matrimonii definitione, & institutione.

1. M Attrimonium a est conjunctio maritalis vitæ, & feminae, inter legitimas personas individuum vitæ consuetudinem retinens.
2. Matrimonium est triplex b legitimum tantum, quod per consensum perficitur, ut inter infideles: i legitimum, & ratum ut inter fideles, quod est ratum, id est firmum etiam ante copulam, aliud dicitur consummatum, quod per copulam perficitur.

h Magin
4. dist. 28.
l, r. ff. de
rit. nupt.
k Vide
Reb. de
iust. c. p. l.
s. q. n. 5.

3. Est de jure a naturæ, id est secundum naturalem hominis inclinationem. Fuit sub præcepto cum genus humanum ob multiplicationem in illo indigebat. Hoc præceptum modo non obligat cessante necessitate, quæ si urgeret deficientibus hominibus obligaret, nec periret species humana, & tunc possent homines etiam religio si superioribus ad matrimonium compelli, & hoc præceptum ad proximum anorem spectat.

l Vide D.
Th. in
add. q. 45.
art. 1.

4. Ante hominis lapsum fuit institutum d in officium naturæ, post lapsum h remedium etiam concupiscentiæ.
5. In lege veteri non fuit sacramentum, nec habet rationem talis, e cum contrahit fidelis cum infideli.

l Idem in
4. dist. 25.
q. 2. art. 2.
h Trid.
f. c. 4.

C. Cum

f Comm.
DD.

g Trid.
fcl. 14.

8 Sanchez
lib. 1. de
matr. dif.
9. n. 5.

idem l. 2.
dif. 5.

l Trid. fcl.
24. de ref.
c. 1.

m Vill. co.
2. tit. 13.
dif. 6.

n Conc.
Flor. in
decr. Eug.

o Comm.
DD.

p c. licet
de spons.
q Suarez
to. 3. q. 6.
art. 1.

r Comm.
DD.

s c. ad id
de spons.
i Henr. l. 1.
de matr.
c. 10. n. 5.
u idem q.
bi sup.

6. Cum infideles conjugati convertuntur ad fidem, possunt f nuptiales benedictiones recipere, nec de novo contrahere tenentur.

7. Matrimonium est novæ legis sacramentum à Christo Domino institutum, cum dixit: *quos Deus conjunxit, homo non separet, &c.*

8. Cum infideles conjugati ad fidem convertuntur, matrimonium illorum fit *b* sacramentum secundum probabiliorē. **DE MATERIA ET FORMA hujus sacramenti, & de ejus ministro.**

9. Materia, & forma hujus sacramenti i sunt verba, nutus, vel signa, quibus interior consensus declaratur secundum diversas considerationes. In quantum significant mutuam corporum traditionem sunt materia; in quantum verò declarant anteriorem consensum, per quem hæc traditio acceptatur, sunt forma.

10. Parochus assistens non i est minister; ipsi autem contrahentes faciunt unum ministrum totalem.

11. Si contrahentes non haberent intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, non est *b* sacramentum: esset tamen matrimonium, ut inter infideles secundum probabiliorē sententiam. Alii dicunt nec matrimonium fore.

DE PARTIVM consensu, & de eo, qui sitit contrahit.
12. Consensus contrahentium n est de intrinseca ratione matrimonii.

13. Ecclesia o potest aliquem compellere, ut matrimonium contrahat, & factum tenebit.

14. Non p sufficit consensus interior, etsi à Deo revelaretur, nisi sit simul exterior, id est signa sensus interioris.

15. Sufficit q quod exterius declaratur etiam sine verbis, qui modus contrahendi etiam in eo, qui poterat verbis, solum erit peccatum veniale.

16. Sufficit, quod contrahentium consensus r sint moraliter conjuncti.

17. Cum unus consensus fuit fictus, si persone erant habiles, sufficit, quod postea consentiat ut matrimonium convalescat. Idem t dicit si spontaneè cohabitavit cum conjugē, vel eam cognoscit affectu materiali.

18. Qui intelligens esse impedimentum dirimens, quod in re non erat, matrimonium u contrahit, valide contrahit, si faciat eo animo, ut valeat meliori quo potest modo, secus si faciat animo decipiendi.

19. Qui sitit contrahit peccat mortaliter. Quod si spectetur sola

sola contractus natura, non tenetur consentire; moraliter tamen loquendo propter damna, quæ inde sequuntur ad id esse obligandus, n nec absolvendus ni faciat, quia in foro exteriori ad cohabitandum cogetur, quod non erit sine animæ periculo.

20. Si in prædicto casu sit magna inæqualitas inter contrahentes, vel timeatur magni scandalum y poterit aliò fugere. 21. Quomodo consensus sit renovandus ad ratificandum matrimonium in validum propter occultum impedimentum quod cessavit, agendum infra.

22. Quomodo se gerere debeant conjuges quando matrimonium fuit nullum propter impedimentum occultum. Vide verbum *debitum conjugale*.

DE MATRIMONIO PER PROCURATOREM contracto.

23. Matrimonium, quod per Procuratorem contrahitur, validum est: requiruntur autem 6. conditiones, quas videre a poteris in Villalobos.

24. Facultas hæc dari b potest sine scriptis, & revocari tacite perfectum contrarium.

25. Vir pro femina, & femina pro viro possunt c contrahere procuratoris officium exercentes.

26. Matrimonium per procuratorem contractum est d verum sacramentum; laudandi tamen sunt, qui iterum contrahunt, ob scrupulum vitandum; quia sunt qui asserunt contrarium.

27. Qui procuratori facultatem mittit, debet curare esse in statu gratiæ pro illo tempore, quo judicat contractum celebrandum. Celebrari etiam debet coram Parocho, & testibus, secus erit invalidum.

28. Potest f etiam fieri per Episcopum, si in ea acceptetur traditio faciendi coram Parocho, & testibus.

AN PAPA possit dispensare in matrimonio rato?

29. An Papa possit dispensare in matrimonio rato, alii negant, alii probabilius g affirmant; vide causas in Villal.

30. Idem b potest in matrimonio consummato inter infideles.

31. Matrimonium ratum dissolvitur i per professionem in religione approbata, non l verò per ordinem sacrum.

32. Habent m conjugati duos menses ad deliberandum, quo tempore non tenentur solvere debitum; potest tamen per judicem produci, aut breviari.

33. Licet hoc bimestre sit transactum n potest ingredi religionem, si matrimonium nondum consummavit.

x Navar.
in sum. c.
12.

y Sanch. l.
1. de matr.
dif. 5. n. 8.

a Vill. ubi
sup. dif. 9.
b c. si de
procur.
in 6.

c l. sed ut
si quis
ver. papill.
las. ff. de
just. ad.

d Sanch.
4.

e Trid. fcl.
146. 1. de
matr.

f Vill. ubi
sup.

g Henr. in
com. l. f.
b Comm.
DD.

i Trid. fcl.
24. de matr.
c. 6.

l Extr. an.
si q. de
voto.

m ex
publ. de
conjug.
conjug.

n Sill. ver.
votum. 5.
o 3.

QUANDO dicitur matrimonium consummatum.

34. Matrimonium non est consummatum nisi per copulam carnalem naturalem, & per effusionem feminis intra vas.

35. Non consummatum per copulam ante matrimonium.

36. An verò consummatum per copulam per vim habitam alii q̄ajunt, etiam si habeatur ante bimestre, alii verò negant. An verò in tali casu, qui vult fuisse passus ingredi religionem, dubium est inter DD. affirmativa videtur et probabilior, vim autem inferens non poterit ad secundas nuptias transire, nisi post mortem conjugis.

37. Si autem post bimestre vir uxorem per vim cognovit, non speccat, & ipsa non poterit ingredi religionem.

38. Dubium est inter DD. an credendum sit conjugibus affirmantibus non consummasse matrimonium, si virgo erat, obstricticibus inspicienda est; si vidua, & in domum mariti non fuit deducta affirmantibus cum juramento credendum est.

DE MATRIMONIO consummato anteposte dissolvi.

39. Matrimonium consummatum, quoad vinculum indissolubile est, non verò quoad cohabitationem.

40. Quoad thorum dissolvitur, cum uterque ex consensu mutuo religionem ingreditur, vel alter solum altero manente in seculo sine ymcontinentia periculo, si est provocata aetatis.

AN INFIDELIUM matrimonium dissolvatur cum alter ad fidem convertitur.

41. Infidelium matrimonium est a validum, si fiat sine impedimento juris naturalis, e jusque leges observentur.

42. Qui convertitur ad fidem cum uxoribus infidelibus cum illa solum manere debet b̄ cum qua primum valide contraxit, & hujus matrimonium non dissolvitur.

43. Cum unus convertitur, & alius non vult, dissolvitur matrimonium etiam consummatum, si autem velit sine injuria creatoris cum fidele cohabitare, non dissolvitur.

44. Si infidelis ob justam causam, verbi gratia ob adulterium, vel contagiosam infirmitatem renuat cohabitare cum fidele, non d̄ dissolvitur matrimonium.

45. In casu praedicto non dissolvitur matrimonium, nisi cum conjux fideles celebrat secundas nuptias, cum autem infidelis secundo nubit non dissolvitur.

46. Cum infidelis convertitur conjuge infideli manente, vel nolente cohabitare sine injuria creatoris, si fideles profiteatur in approbata religione d̄ dissolvitur matrimonium.

47. Hodie non licet infideli converso cum infideli non conversa

no extra.
te. q. 1.

p Comm.
DD.
q Sanchez
lib. 2, disp.

27. n. 4.
r Vill. ubi
sup. ar. 13.

d. f. 13.
f Comm.
DD.

s Sanchez
ubi sup.
disp. 13.

o Mat. 19.

u Comm.
DD.
y. cum sit
predictus
de convet.
conjug.

z Comm.
DD.

aa. gaude-
mus de
doctr.
cc. quanto
de divor.

d Sanchez
de matr.
to. 21. 7.
disp. 74.

e Idem ubi
sup.
disp. 74.
f Vill. ubi
sup. disp. 15.

conversa cohabitare, sed separandi sunt, nisi ex cohabitatione infidelis conversio expectetur; vel ex separatione timeatur scandalum.

48. Cum dissolvitur matrimonium ob amicum conjugis conversionem, filii nosodum usum rationis habentes & tradendi sunt fidele, reliqui quem maluerint sequentur.

DE BONIS AC MALIS matrimoniis.

49. Bona matrimoniis sunt, bonum proles, bonum fidele, & bonum sacramenti.

50. Mala sunt perpetua servitus, quia alligatus uxori non potest querere solutionem. Anxia sollicitudo rerum temporalium. Tribulationem autem habebunt hujusmodi. Immunda delicia, quae mentis aciem obtundunt, & obtenebrant, & non possunt haberi sine verecundia.

DE MATRIMONIO clandestino.

51. Matrimonium clandestinum proprie dictum est, quod sine Parocho, & testibus celebratur, & post Tridentinum est nullum; Quod autem sine denunciationibus sit est validum, sed prohibitum.

52. Matrimonium sine Parocho, & testibus etiam si fiat in articulo mortis non nullum est: Ecclesia enim inhabiles reddit personas, & contractum annullat. Contrariam autem ut probabilem sententiam tenent aliqui DD. & in praxi magna urgente necessitate praecipue in matrimonio jam contracto potest sufficere.

53. Episcopus non potest facultatem dare, ut fiat sine Parocho, vel alio ejus vicem gerente, etiam si fiat coram omni populo.

54. Haec lex infideles non obligat, etiam si inter fideles morentur nec ipsos fideles, ubi Tridentinum non est promulgatum, nec receptum, nisi transeant per locum ubi receptum.

55. Captivi inter infideles, & Christiani negotiatores ibi degentes etiam ut hospites q̄ possunt sine Parocho, & testibus contrahere.

56. Non est necessarium, quod uterque Parochus viri, & feminae adsint, sufficit unus eorum, etiam si sit extra propriam Parochiam.

g. c. 1. de
conver.
conjug.

h Comm.
DD.
i Comm.
DD.

l Trid. sess.
24. c. 1. de
matr.

m Villal.
ubi sup.
disp. 17.

n Vide e-
undem
ubi sup.

o Comm.
DD.

p Comm.
DD.

q Comm.
DD.

r Comm.
DD.

SECTIO II.

QUIS SIT PROPRIUS PAROCHVS
huius sacramenti.

^a Comm.
DD.
^b Sanchez
1. de matr.
disp. 14.
^c Idem
disp. 15.
n. 14.
^d Ex psiv.
Pii V.

1. Non est necessarium, quod uterque Parochus viri, & feminæ adsint, & sufficiat unus eorum etiam si sit extra propriam Parochiam, & idem dicendum de faciente, qui facultatem habet à Parocho.

2. Non sufficit Parochus loci, in quo nati fuerunt si morantur alibi. Si autem unus coniux fuerit vagus, sufficit Parochus illius.

3. In hoc novo orbe Parochi religiosi & possunt valide matrimonii assistere.

4. Quomodo sit cognoscendum ad quod quisque pertinet domicilium, vide supra verbo *Domicilium*.

5. Parochus suspensus, excommunicatus etiam non toleratus, vel irregularis, valide assistit, & dat facultatem assistendi etiam si prohibitus esset ab Episcopo. Idem dicendum de intruso, cum est communis error.

DE ORDINARIO, qui potest assistere, & facultatem assistendi concedere.

6. Archiepiscopus non potest valide assistere matrimonio subditi illius suffraganei Episcopi.

7. Archiepiscopus, & Episcopus sunt Ordinarii respectu suorum subditorum, non vero subditorum Abbatis exempti etiam si sint in sua diocesi.

8. Idem potest & Provisor, & Capitulum sede vacante, & illius Provisor.

9. Provisoris iurisdicatio est dependens ab Episcopo, quo mortuo, vel excommunicato cessat, nisi sit communis error, matrimonio autem si excommunicatus assistit valide assistit, ut diximus de Parocho.

10. Qui facultatem habet delegatam non potest illam subdelegare nisi ex consensu delegantis.

11. Qui vices gerit proterri Parochi in tota Parochia positus ab Episcopo potest subdelegare, sed non potest dare subdelegato facultatem, ut alii subdelegeret.

12. Delegatio potest dari generaliter ad curandas animas,

^e Sanchez
ubi sup.
disp. 14.
n. 4.

f. c. pastor.
rals de
ord.

^g Comm.
DD.

^h Comm.
DD.

ⁱ Comm.
DD.

^k Sanchez
ubi sup.
disp. 11. n. 1.
^m Idem
n. 10.

animas, & non est opus, ut decur in scriptis.

13. Non est credendum ei, qui dicit se habere facultatem ad assistendum matrimonio, nisi fuerit persona fide digna.

AN PAROCHVS debent esse sacerdotes?

14. An Parochus ut matrimonium validum sit debeat esse sacerdos alii ajunt, alii probabilius negant, licet affirmativa tutior sit.

15. Non potest Parochus hanc potestatem non sacerdoti concedere. Idem dic de Ordinario.

QVAE PRÆSENTIA Parochi & sessum sit necessaria.

16. Necessaria est moralis presentia, ut quod agitur intelligant; sufficit tamen si intelligant per interpretem.

17. Non sufficit, quod animo attendendi accedant, si non attendant. Sufficit tamen si vi, vel dolo, vel coacti attendant, & virtualis attentio sufficit secundum Henríquez.

18. Si facultas dolo impetrata fuit à Parocho, valet tamen secundum probabiliores.

DE TESTIBVS,

19. Duo saltem testes necessarii sunt, & simul debent esse presentes, & non est opus, quod sint omni exceptione majores ad valorem matrimonii, bene tamen ad illius dissolutionem. Tutius tamen est idoneos adhibere, quia sunt, qui judicant tales esse necessarios.

20. Antequam matrimonio contrahatur ter à proprio Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemniam publice denuntientur, & inter quos matrimonium sit contrahendum.

DE DENUNTIATIONIBVS,

21. Si probabilis suspicio fuerit matrimonium impediri posse malitiose, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus testibus presentibus matrimonium celebratur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, nisi Ordinario illas remittere omnino videatur.

22. Denuntiationes non sunt de essentia matrimonii, validum enim erit sine illis, sed Parochus & contrahentes peccabunt à mortaliter; at unam prætermittere vel eas non facere in diebus festis continuis non erit mortale.

23. Sufficit illas ex mandato Parochi facere, & extra Ecclesiam loco competenti, & in diebus non festis, si populi concursus adfit.

ⁿ Henríq.
lib. 1. de
matr.

^p Sanchez
ubi supra
num. 10.

^q Comm.
DD.

^r Comm.
DD.

^s Comm.
DD.

^t Sanchez
lib. 1. de
matr.

^u Villal.
ubi supra
disp. 11. n. 1.

^x Idem
ubi sup.

^y Trid. ses.
24. c. 1. de
matr.

^z Comm.
DD.

^a Sanchez
lib. 1. disp.

^b Idem
disp. 5.
ubi supra

24. In num. 9.

e Idem ubi sup. n. 6.
d Idem ubi sup. num. 7.
e Comm. DD.

24. In utriusque conjugis Parochia faciendæ sunt, e si sunt dilinctæ. Si autem ibi parvo tempore habitaverint, in parentum Parochiis faciendæ s. sunt.

25. Episcopus unus contrahentis poterit e in illis dispensare & terminum contrahere vel extendere. Idem potest Vicarius Generalis Episcopi, & Abbas ubi est in more.

26. Parochus non s. potest in hoc dispensare.

f Henric. lib. 11. de matr. c. 1.
g Vide Sanchez ubi sup. disp. 11. nu. 13.

27. Cum denuntiationes non fuerint factæ ante matrimonium, consummare illud eis non præmissis est mortale secundum probabiliorum sententiam. Contrariam tenent viri docti, si constat nullum esse impedimentum. Quod verum videtur cum ex dilatione consummationis timeatur aliquod periculum.

28. Ante benedictiones Ecclesiæ matrimonium consummare non est b. mortale.

h D. Tho. in 4. dist. 18. q. unico.

PROPTER quas causas possit in denuntiationibus dispensari.

29. Ordinarius sine iusta causa in denuntiationibus dispensans peccat mortaliter, ad dispensandum tamen sufficit cognitio extrajudicialis causæ.

i Comm. DD.
l Vide Vill. to. 1. tr. 13. dist. 25.

30. 31. Causæ sunt 1. si timeatur malitiosum impedimentum. 2. cum certus est Ordinarius nullum esse impedimentum. 3. quando post contractum matrimonium detectum est aliquod impedimentum propter quod fuit nullum, quo dispensato denuo volunt contrahere. 4. Cum in articulo mortis vult aliquis filios legitimare. 5. ad evitandum animum periculum ut in concubinariis, vel in eo, qui virginem dehoravit, & est periculum in mora. 6. Cum in denuntiationibus magna verecundia afficerent propter inæqualitatem, ut si senex velit cum puella contrahere. 7. Cum magni Principes publicè volunt matrimonium celebrare. 8. Cum proximè claudendum est tempus Ecclesiasticis benedictionibus.

m Henric. ubi sup. c. 1. n. 3.

32. In his casibus advertendum m. est, quod cum imminet grave damnum contrahentibus, peccat mortaliter Ordinarius nolens in denuntiationibus dispensare. Et sine illis potest licite matrimonium contrahi, si admonitus Ordinarius dispensare noluerit.

DE OBLIGATIONE ejus, qui scit impedimentum.

n Comm. DD.

33. Qui scit impedimentum occultum, quod oritur ex peccato præmissa correptione fraterna tenetur denuntiare.

34. Qui

o Villal. ubi sup. dist. 15.
p Vide Sanchez ubi sup. num. 10.
q D. Tho. 2. 1. q. 69. art. 2.
r c. 5n. de elec. disp. 3.

34. Qui scit, & quod a persona fide digna audivit de avertiare o. tenetur.

35. Parochus qui ex confessione scit impedimentum revelare non p. potest.

36. Licet impedimentum sit occultum q. tenetur contrahentes illud iudici revelare, vel abstinere a matrimonio nisi habeant dispensationem.

DE POENIS MATRIMONII clandestini?

37. Filii clandestinè contrahentium, licet bona fide r. sunt illegitimi. Hoc artic. non extenditur ad eos, qui ante denuntiationes contrahunt.

38. Qui contraxerunt in gradu prohibito etiam ignoranter non præmissis denuntiationibus, s. caret spe consequendi dispensationem.

39. Alias poenæ t. habent in foro exteriori ipsi & testes, sed non prohibentur postea contrahere coram Parocho, & testibus, si non est aliud impedimentum.

40. Quilibet sacerdos adhibens matrimonium clandestinum, & Parochus non impediens, s. suspendendi sunt per tres annos ab officio.

DE MATRIMONIO. & sponsalibus factis sub conditione.

41. In foro interiori standum x. est contrahentium intentioni quacumque conditione opposita.

42. Conditiones matrimonii intrinsecæ illud non y. vitiant, nec faciunt conditionatum.

43. Qui contraxit cum consanguinea cum hac conditione, si non es mea consanguinea, non incurrit x. poenæ impositas contra contrahentes cum consanguinea.

44. Quæ dicta sunt de matrimonio, intelligenda s. sunt etiam de sponsalibus.

45. In dubio an fuerit intentio, standum b. est pro matrimonio.

46. Condicio necessaria futura non vitiat e. matrimonium. Hac autem: tecum nubam orto jam sole, suspendit effectum.

47. Cum apponitur condicio impossibilis, si deficit verus consensus, matrimonium d. est nullum.

48. Si contrahentes judicantur conditionem impossibilem esse possibilem, & turpem honestam, invalidum e. est matrimonium. Si autem scientes conditionem esse secundum jus impossibilem illam apposuerunt, habetur pro non apposita, & valet matrimonium. Et idem est cum de intentione dubitatur.

Trid. fol. 24. de matr. c. 1.
Trid. ubi sup. c. 4.

Sanchez ubi sup.

Sanchez lib. 1. dist. 18. n. 5.
Comm. DD.

Clemens 8. de consanguineis a D. Tho. in 4. dist. 17. q. 2.

Sanchez lib. 1. de matr. c. 1.

Comm. DD.

Comm. DD.

Vide Villal. ubi sup.

Matrimonium.

300

f Idem ubi sup.

g Vide eundem dif. 28.

h Vide e. fin. de cõ. bus. d. app. & D. Th. in 4. dif. 19. q. unic. s. Comm. DD.

i Sanc. lib. 5. de matr. dif. 5. num. 15. m Idem ubi sup. n. o. super eodem condit. appof.

o Comm. DD. p Comm. DD.

q e. super eod. condit. app. r l. boves parag. hoc ferm. ff. de verb. sig.

s Vide Vill. ubi sup.

49. **Conditio impossibilis**, quæ non est contra substantiam matrimonii habetur pro non appofita.

50. **Quod dicitur de conditione impossibilis intelligendum** g est pro omni tempore, non sic de turpi, quia si est de tempore præterito non inducit turpitudinem v. g. si Petrum occidisti tecum nubam.

DE CONDITIONE turpi.

51. **Conditiones turpes de presenti, & de præterito non judicantur** h ut non appofitæ, & in hoc differunt ab impossibilibus.

52. **Hæc conditio** : si te invenerim virginem, si intelligatur per copulam, est turpis, & habetur pro non appofita; si vero intelligatur si obftitices te inspiciendo invenerim virginem, est honesta, & habetur pro appofita. Prædicta intelligenda etiam de sponsalibus.

AN SPONSALLA sub conditione, si Papa dispenserit, sint valida.

53. **Cum apponitur conditio** si Papa dispenserit in casu, in quo non solet, sponsalia sunt i nulla. Et idem in casu, in quo sine causa non solet dispensare, & causa non est.

54. **An vero in casu, in quo Papa solet dispensare promissio nubendi obliget**, alii negant, alii probabilius m affirmant.

55. **Qui dicitur** t tecum nubo, si Papa dispensationem dederit, manet obligatus. Sed sponsalia hujusmodi non sunt vera sponsalia, sed quædam promissiones donec dispensatio consequatur, nec oritur impedimentum publicæ honestatis nisi dispensatione obtenta.

56. **Qui contrahit de futuro in gradu prohibito sine prædicta conditione non manet o obligatus.**

DE CONDITIONE honesta, & possibili.

57. **Matrimonia, p** & sponsalia facta sub conditione honesta, & possibili sunt valida statim si conditio est præfens, vel præterita & vera, secus verò non valent.

58. **Conditio hæc**, si pater ratum habet, est de futuro, & qui contrahit sub conditione honesta de futuro, hac posita obligatur. q

59. **Hæc conditio**, si pater meus consenserit, intelligenda r est pro prima vice. Si consentiat primo, & postea dissentiat standum est primo consensui, vel si dissentiat primo, & postea consentiat standum est primo dissentiui.

60. **Qui contrahit de presenti sub conditione de futuro, posita conditione** s debet denuo contrahere coram Parocho, & testibus.

Matrimonium.

301

61. **Si unus contrahat cum duabus sub conditione de futuro, quæ adimplenda est eodem tempore uterque contractus t est nullus.**

DE CONDITIONE substantia matrimonii contraria, s; u; que bonis.

62. **Conditio de futuro substantiæ matrimonii contraria** u irritat illud u Comm. DD.

63. **Conditio bono proli** contraria etiam honesta, v. g. abstinenti à copula an irritet matrimonium alii ajunt, alii x negant probabilius. s. Abul. c. 30. q. 32.

64. **Sponsalia contracta sub conditione substantiæ matrimonii, vel ejus bonis contraria** y annullant illud, nisi ante ejus y L. erunt, celebrationem adimplenda sit. ff. de spon.

DE CONDITIONIBVS imperimentibus.

65. **Conditiones imperimentales, v. g.** i es pulchra, si didicisti saltare, & canere, valide x apponuntur; quòd si desinit, ut ritatur contractus, quia non sunt prohibita, nec impossibiles, nec turpes; sunt tamen qui dicant pro non appofitis esse habendas.

DE MODO, demonstratione & causis.

66. **Modus, demonstratio, & causæ in matrimonio appofitæ** non a irritant, nec suspendunt contractum, v. g. Tecum nubo, ut dives fiam, tecum divite, & pulchra, vel quia es dives, & pulchra nubo.

67. **An verò modus substantiæ matrimonii contrarius, v. g. Tecum nubo, ut venenum sumas sterilitatis, illud annullat** alii negant alii probabilius b affirmant.

t. c. ex l. teris, d. de sponal.

u Comm. DD.

x Abul. c. 30. q. 32.

y L. erunt, ff. de spon.

z Vide Vill. ubi sup. dif. 25.

a Sanchez lib. 5. disp. 15. n. 2.

b Idem ubi supra.

SECTIO III.

DE CONSENSU COACTO.

1. **Metus non incussus ad extorquendum consensum non irritat a matrimonium v. g. si damnatus ad mortem nubat cum meretrice ob vitam promissam.**

2. **Metus cadens in constantem virum incussus ad extorquendum consensum b irritat matrimonium si injuste incutiatur, & qui concessit liber ab omni obligatione manet, secus si justè incutiatur à iudice, quia virginem decloravit.**

a Vide qd sicut no bis de re jud.

b D. Tho. in 4. disp. 19. n. 10.

3. Ut ratificetur tale matrimonium necessaria est culpa spontanea, & vel cohabitatio libera. Copula autem coacta ratificat illud, & est peccatum mortale. *d*

4. Matrimonium, & idem die de sponsalibus, factum ob metum & cadentem in virum constantem, etiam si juramento confirmetur, est nullum.

5. Metus iuste incussus etiam cadens in virum constantem non irritat matrimonium, si autem iniuste incutiatur irritat *f* Comm. DD.

6. Si parentes, vel consanguinei puellæ inveniant juvenem illam volentem deplorare, & illum occidere volentibus ille sponte se offerens eam ducat uxorem, valet *g* matrimonium. *Sanchez* lib. 4. de nup.

AN SUPERIORI, vel Pater filium possit cogere, ut ducant uxorem.

7. Nullus Princeps potest subditum cogere ad matrimonium. Si autem ad commune bonum esset conveniens, possit cum compellere, sed ipso non consentiente nihil fiet.

8. Filii qui sine consensu parentum matrimonia contrahunt Trid. *ses.* valide contrahunt, est de *f. fide.* Aliunde tamen peccabunt si ex levitate faciant scientes id parentes *agere esse luros.*

9. Pater non potest cogere filium ut nubat, vel non nubat, potest autem illum admonere, & increpare moderate.

10. Domini subditos ut nubant cogentes sunt *m* excommunicati ipso facto. Sed non comprehenduntur Reges, & Imperatores, nec parentes, nec alii qui Domini non sunt.

DE OBEDIENTIA filiorum & q. pariter in contrahendo matrimonio.

11. Filii regulariter loquendo non tenentur parentibus obedire in matrimonio contrahendo, vel non, nisi sit iniquitas inter nubentes.

12. Tenentur autem obedire si si mereatur scandalum vel de odia capitalia, vel si parentibus multum interest, & c. nisi ipsi filii non nubendi iustam causam habere.

13. Tenentur etiam secundum probabiliorum sententiam in re tam gravi parentes consulere sub peccato mortali, non vero sequi consilia eorum.

DE ACTU conjugali.

14. Conjugalis actus ex se *g* licitus est ad multiplicandum prolem in obsequium Dei, & ob hunc finem etiam si cum delectatione exercetur nullum est peccatum.

15. Si fiat ob finem, qui sit peccatum mortale, erit peccatum mortale, si ob solam delectationem, & veniale.

16. Actus

16. Actus conjugalis licitus *u* est tempore feriarum, id est à principio Adventus usque ad Epiphaniam, & à die Cinerum usque ad octavam Paschatis, licet tunc temporis prohibita sint benedictiones nuptiales.

17. Licitus *x* etiam est in festis solemnibus Sanctorum, diebus autem communionis abstinere consilium non preceptum est, unde tenentur debitum solvere, possunt tamen conjugem rogare, ut se abstinere permittat.

18. Exercere hunc actum, vel alios actus impudicos publice, vel coram aliis peccatum mortale *y* est. Idem dic si exercatur in Ecclesia sine magna necessitate, & si fiat publice, violatur Villal. ubi supra dif. 42.

19. Si actus conjugalis fiat diverlo modo, sed sine periculo effusionis seminis extra vas, & sine eo quod generatio impediat non est mortale, nec veniale si fiat, ne factus pragnantis occidatur uxoris.

20. De eo qui propositere cognoscit uxorem dictum est supra. Accedere autem ad eam tempore menstrui, sunt qui dicunt esse mortale. Contrarium autem videtur probabilius *b*

21. Accedere ad pragnantem non est illicitum, nisi abortus timeatur. Cùm autem uxor infantem adhuc nutrit abstinere consilium est, non preceptum. Si autem uxor non habet unde nutricem conducat non tenetur debitum solvere donec ableget infantem.

AN TACTVS & aspectus sint liciti inter conjuges, vide Villal. ubi supra dif. 42.

AN TENENTUR cohabitare.

22. Potest *d* maritus ex justa causa absens esse etiam per multum temporis, & separare uxorem. Sed causa justa non existente tenetur *e* cohabitare. *d* Comm. DD.

23. Uxor tenetur sequi maritum, & maritus uxorem si exulare cogantur. Si autem maritus vagari voluerit, uxor sequi non tenetur, nisi sciens vagum esse, matrimonium contraxerit.

AN MARIIVS votum peregrinationis possit amittere, Vide in verbo Potum.

AN MARIIVS teneatur alere uxorem?

24. Si dos marito non est soluta non tenetur *g* alere uxorem, nisi creditò dotem dederit, vel uxorem sine dote acceptarit. *g* Villal. ubi supra dif. 44.

25. Non *h* potest uxorem *e* domo ejicere, vel in domum ubi supra num. 27.

26. Si uxor dotem amisit, vel confiscata fuit, tenetur eam alere, *h* Sanchez ubi supra num. 27. *h* Ant. Gomez lib. 78. Taur.

11 si cum
dotem.
parag. si
maritus,
ff. sol. mat.
m. saneh.
ubi sup.
dub. 9.
n. 35.
n. Idem u-
bi sup.
n. 29.
e Comm.
DD.

p. 1 ad
Cor. c. 7.

g Vide ex-
tra v. con-
certatio.
r Comm.
DD.
f Comm.
DD.

27. Soluta dote tenetur eam alere, nisi cum sine culpa ma-
riti uxor è domo fugit.

28. Si uxor est dives maritum pauperem tenetur l alere.

29. Si maritus ob crimen in carcere detentus est ab uxore
est alendus *m.* Idem dice de uxore in carcere etiam ob crimen
detenta.

30. An uxor & filii teneantur solvere debita quæ pater in
eis alendis contraxit, alii ajunt, alii probabilis negant, & eti-
am si res ut vestes in specie maneat.

31. Si maritus uxorem divitem sine dote accepit non tenetur
e eam alere.

DE DEBITO conjugali vide supradicta verbo, de Actu con-
jugali.

DE SECUNDIS nuptiis.

32. Licetæ p sunt secundæ nuptiæ dissolutis primis. Quo-
modo autem constare debeat de morte conjugis ut fiat secun-
dum matrimonium dictum est supra verbo *Consentientia*, & ver-
bo *Dubium*.

33. Si uterque conjux jam semel Ecclesiæ benedictiones
repperunt, non sunt q amplius benedicendi. Secus verò si al-
ter eorum non fuit benedictus.

34. Sacerdos, qui non benedicendos benedicit pæna arbi-
traria est r pünienodus.

35. Cum ante benedictiones moritur alter conjux, alter
denuo contrahens potest b benedici.

SECTIO IV.

DE MATRIMONII IMPE- dimentis.

4 Trid. sed.
24. de ma-
tr. can. 3.
& 4.
b Couarr.
4. Decr. 2.
p. c. 6.

1. Ecclesia potest n statuere impedimenta matrimonii
& que impediunt, & dirimant illud, contractus irritando,
& inhabilitando personas.

2. Episcopus in sua diocesi non potest b statuere impedi-
menta, quæ matrimonium dirimant.

3. Princeps secularis, si solum potestatis ejus natura inspi-
ciatur, potest in sua republica impedimenta dirimentia statu-
ere. Hodie tamen Principibus Christianis hoc est prohibi-
tum c

e c. mul-
torum 33,
q. 6.

4. Infe-

4. Infideles Principes possunt d dicta impedimenta insti-
tuere, & obligabunt Christianos in eorum territoris degen-
tes in rebus in quibus eorum legibus subijciuntur.

5. Fidelis, qui in terris infidelium contrahit in gradu ab Ec-
clesia prohibito invalidè e contrahit.

6. Fidelis Princeps infidelibus sibi subiectis potest simpe-
dimenta dirimentia statuere.

7. Confectudo legitima potest g impedimentu introducere.
DE IMPEDIENTIBVS tantum.

8. Quæ solum impediunt, & non ditimunt sunt undecim,
quæ his carminibus continentur

Ecclesia vetitum, nec non tempus seriatum.

Aque catechismus sponsalia jungitæ votum,

Incestus, raptae sponsata, mors mulieris,

Suscipere propria solum, mors presbyteralis,

Vel si pœnitentia solamitur, aut monasterium

Accipiat prohibent hæc conjugium faciendum.

AN MORTALITER peccet, qui cum prædictis impedimentis
contrahit.

9. Qui contrahit cum impedimento impediante, & diri-
mente, peccat b mortaliter.

10. Qui contrahit cum impedimento non dirimente in tri-
bus casibus i peccat mortaliter, & non in aliis. Primo si nubat
contra Ecclesiæ prohibitionem si fuerit iusta. Secundo cum
precesserint sponsalia de futuro cum alia. Tercio cum præ-
cessit votum simplex castitatis, religionis, vel non nubendi.

11. Contrahere cum aliis impedimentis non dirimentibus,
nullum l est peccatum, quia jam non sunt in usu.

DE IMPEDIENTIBVS, ac dirimentibus simul.

12. Impedimenta impediencia, ac dirimentia simul sunt, 14
& his carminibus continentur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,

Cultus disparitas, vis, eras, ligamen, honestas,

Si sui affinis si forte coire nequibus,

Si Parochi, & simplicis desit præsentia testis,

Raptæ sit mulier, nec parti reddita tuta,

Hæc socianda vetant conubia facta retrahant,

DE ERRORE personæ, & qualitatum illius.

13. Error personæ antecedens, qui est causa matrimonii &
sine quo matrimonium non esset, impedit, & dirimit de jure
naturali.

14. Error personæ concomitans sine quo etiam matrimo-
nium fieret, annullat n matrimonium secundum probabilio-

d Navarr.
corol. 4.
de conu-
conjug.
lib. 7.
e saneh. de
matr. l. 7.
disp. 3.
f idem ubi
supr.
g idem u-
bi supra
disp. 4.

b Com m.
DD.

i Villubi
supr.

l saneh. l
lib. 7. de
matr. disp.
17, n. 13.

m Comm.
DD.

n Villa u-
bi sup. tr.
14, dif. 5.

rem sententiam. Quæ nubit cum Petro intelligens esse Joannem, cum quo tamen si sciret esse Petrum, vellet etiam nubere, invalide nubit.

e Idem ubi sup.

15. Error altiarum qualitatum non dirimit, nisi ponatur ut condiciones contractus, vel inducant in errorem personæ. Ut si quis diceret ex filiabus Joannis nubere cum pulchriori.

f Comm. DD.

16. Error nominis cum constat de persona non impedit, nec dirimit.

AN SERVILIS conditio impedit, & dirimit.

g c. 2. & f, & h. de conjug. servor.

17. Error conditionis servilis quæ impedit, & dirimit matrimonium. Hoc autem impedimentum solum est de jure positivo, & ideo inter infideles non dirimit.

h Comm. DD.

18. Servi ad scriptitij, qui prædia dominorum perpetuo colere sunt obligati, & originarii ab his descendentes non comprehenduntur sub hac prohibitione.

f Comm. DD.

19. Si sequatur hoc impedimentum post matrimonium illud non impedit.

f Comm. DD.

20. Ad hoc impedimentum necessaria est vera ignorantia, & quod errore sit quis peioris conditionis, unde servus contrahens cum ea, quam putabat esse liberam valide contrahit. Idem dicendum si nuberet cum libera putans esse ancillam.

h D. Bonav. in 4. dist. 10. art. 1. q. 1. a Vide Vill. ubi sup. dist. 1. l. 1. tit. 7. par. 4.

21. Si cognita servitute affectu maritali copulenter revahidatur matrimonium.

g Abb. c. illud unde presumpt. c. Comm. DD.

22. Cum dominus servum suum facit nubere cum libera, quæ servitutem ignorat non valet matrimonium, & servus fit liber.

h Abb. c. illud unde presumpt. c. Comm. DD.

23. Idem v. dicitur, cum dominus ancillam dat libero in matrimonium cum dotis scriptura, vel ipse cum ducit uxorem.

h 1. tit. 6. p. 4.

24. Servo non sunt hæc nuptiæ interdixit etiam si dominus contrahat.

h 1. tit. 6. p. 4.

25. Cæteris paribus major obligatio est servo reddendi debitum uxori, quam domino famularum. Si autem urgeat necessitas domino prius servandum.

b Sanch. ubi supra.

26. Domino licet hæc servos conjugatos ad obsequia sibi necessaria extra civitatem mittere, sicut & ipsi se liceret si essent liberi.

c Comm. DD.

27. Si alter ex conjugibus liber sit, servus vendi potest in regione longinquam. Si vero uterque servus sit nullus ex illis potest vendi in terram longinquam, nisi alter ex eis propter commissum crimen ibi non possit degere.

h Vill. ubi sup.

h 1. parvus. C. de rec. vind. cat.

28. Partus sequitur e ventrem, & ideo ancilla filij sunt servi. Si autem conceptio temporis mater erat libera, filij liberi nascuntur, etiam ex ancilla; si autem prægnans capiatur servus nascetur.

29. Pec-

29. Peccat si dominus, & excommunicationem incurrit si servorum impediatur matrimonium, sed non tenetur consentire ne ad illorum obsequia jus amittat.

f Parag. sed & si quis inst. de inge. g Vide Vill.

AN VOTUM solemnè dirimat matrimonium.

h 1. ubi sup.

b Trid. sess. 24. can. 9.

30. Votum solemnè in approbata religione emissum impedit, ac dirimit, est b de fide, sed solum dirimit de jure Ecclesiastico. Quod si superveniat matrimonio rato, & non consummato dissolvit illud. Idem dicendum de votis simplicibus emisis post biennium in Societate Jesu, quæ verum religiosum continent.

h 1. ubi sup.

b Trid. sess. 24. can. 9.

c eum sit de con-

31. Post consummatum matrimonium ex mutuo consensu possunt conjuges ingredi religionem, quod si alter ipsorum sit senex emissio voto cassatur potest in seculo remanere.

h 1. ubi sup.

b Sauch. de matr.

32. An verò ad hoc sit necessaria Episcopi facultas, ut sine illa professio non valeat alij ajunt, alij probabiliter negant.

h 1. ubi sup.

b Aristot. lib. 7. n. 1.

33. Quod ad ætatem attinet non potest certa mensura præfigi. Ut plurimum viri post sexaginta quinque annos, & famina post quadraginta quinque incepti sunt generationi. Aristoteles autem ultimum terminum generationi constituit in viro septuaginta annos, in femina quinquaginta.

h 1. ubi sup.

b D. Tb. in 4. dist. 40. q. 1.

DE COGNATIONIS carnali impedimento.

h 1. ubi sup.

34. Cognatio carnalis est vinculum personarum ab eodem descendentiis carnali propagatione contractum.

h Sanch. ubi supra.

34. Linea recta est ascendentiis & descendentiis ut patris, filij, & nepotis. Collateralis, quæ ad latera extenditur, ut inter fratres, & consobrinos.

h 1. ubi sup.

h Vide P. Sanch. ubi supra.

36. Ad cognoscendum gradum in linea recta numeranda sunt persone, & prima dempta tot sunt gradus, quot remanent persone.

h 1. ubi sup.

h hæc regula approbat.

37. In linea collateralis numeranda sunt persone ab eaque magis distat a prima stirpe consanguinitatis, & una persona dempta tot sunt gradus, quot remanent persone, & ad hoc querenda ante omnia prima consanguinitatis radix.

h 1. ubi sup.

h c. non debeat. de con. & aff. ubi hæc regula approbat.

38. In dispensatione petenda sperienda est inæqualis distantia graduum a radice.

h 1. ubi sup.

h 4. dist. 40. q. 1. ubi art. 1.

39. Matrimonium inter patrem, & filiam, matrem & filium ipso jure naturali est nullum. Idem dicendum de ascendentiis, & descendentiis inter se etiam si multum distent.

h 1. ubi sup.

h Sanch. l. 7. de mat. tom. 2.

40. In primo gradu consanguinitatis, secus in reliquis idem dicitur quod in.

h c. non debeat. de con. & aff. ubi hæc regula approbat.

41. Hodie inter consanguineos solum est impedimentum usque ad quartum gradum.

h 1. ubi sup.

h Vide sup. Privi. Indor.

42. Indi novi orbis possunt ex privilegio nubere extra se-

cundum gradum etiam si alter ducet, à prima radice in primo gradu.

DE COGNATIONE spiritali.

41. Cognatio spiritalis est propinquitas quædam personarum ex litato Ecclesie confurgens propter collationem Baptismi, & Confirmationis, vel susceptionem recipientis hæc sacramenta.

44. Hoc impedimentum solum est de jure Ecclesiastico, & solum nascitur ex Baptismo, & Confirmatione, & non ex alio sacramento.

45. Habet a duas tantum species compaternitatem, & commaternitatem, sed inter patrilinos inter se nullum est impedimentum.

46. Paternitas b est inter baptizantem, & baptizatum, & inter patrilinum & baptizatum. Compaternitas inter baptizantem & parentes baptizati, & inter patrilinos & ipsos baptizati parentes.

47. Baptizans privatim in necessitate, non verò tenens secundum probabiliorem sententiam, cognationem contrahit spiritualem.

48. Cum adultus baptizatur solum qui cum tenet, non verò assilentes cognationem contrahunt, d quod verum est etiam si nihil respondeat.

49. Patrilinus debet esse unus, & ad summum unus, & una. Et alii tangentes puerum præter patrilinos ad id assignatos nullam contrahunt cognationem, & Parochus scire debet, qui sint assignati.

50. Si Parochus plures, quam duos assignaret, & infantem tangeret, cognationem contraheret. Si autem nullum assignaret probabile est nullum contrahere.

51. Si parentes assignarent, & non Parochus, cognationem contraherent g.

52. Qui solum materialiter baptizantem tenet sine animo minus patrilini obeundi non contrahit b.

53. Qui putans extrahere unum ex fonte, alium extrahit, quem non putabat, non i contrahit: Nec qui per Procuratorem.

54. Idem dicendum de patrilinis in Confirmatione, quod in Baptismo.

55. Non baptizatus non potest hanc contrahere cognationem, bene tamen non confirmatus.

56. Cujuscumque ætatis sit, dummodo habeat usum rationis potest m esse patrilinus.

57. Cognat

Comm. DD.

Comm. DD. Vide Sanch. lib. 7. de matr. disp. 19. n. 1.

Henric. lib. 12. de matr. c. 1.

Trid. sess. 24. de matr. c. 2.

Navarr. consil. 7.

n. 2. de cog. spir.

Comm. DD.

Sanch. ubi supra. disp. 17. n. 1.

Trid. sess. 24. de cog. spir.

Comm. DD.

Thom. ubi supra. q. 1. art. 1. ad 5.

57. Cognatio spiritalis superveniens matrimonio n impedit petitionem debiti.

DE COGNATIONE legali.

58. Cognatio legalis o est propinquitas personarum ex adoptione proveniens.

59. Adoptio p est actus legitimus, per quem filius aut nepos fit, qui non est, bene naturam imitans.

60. Habet q cognatio legalis tres species: Prima inter adoptantem, & adoptatum. Secunda inter adoptatum, & filios carnales adoptantis. Tertia est inter adoptatum, & uxorem adoptantis.

61. Cognatio hæc dirimit r matrimonium in his tribus speciebus.

62. An verò cum adoptio est imperfecta, v. g. cum adoptatus non transit in potestatem adoptantis, nec est ejus hæres necessarius in testamento, cognatio hæc dirimit alii negant, alii probabilis affirmant. f

63. Cognatio legalis matrimonio superveniens illius usum non impedit t.

64. Cognatio legalis in recta linea, & in tertia specie est perpetua.

65. Inter adoptantem, & adoptatum, & ab eo descendentes durat u cognatio etiam si multum distent.

66. Si adoptio non fiat iudicis a autoritate nullum oritur impedimentum ex ea.

DE CRIMINE.

67. Adulterium non dirimit r matrimonium cum ea, quam vivente marito cognovit adulter.

68. Adulterium cum machinatione mortis mariti, vel uxoris effectu sequuto impedit, z ac dirimit, & ad hoc non sufficit ratihabitio.

69. Idem est s five machinatio mortis adulterium præcedat, five adulterium machinationem: dummodo inter fuerit utrumque.

70. Probabile b est hoc nasci impedimentum etiam si fiat homicidium sine animo nubendi. Contrarium tamen est etiam probabile, & sequendum post initium matrimonium.

71. Sufficit, c quod unus mortem machinetur si fuerit adulterium.

72. Promissio nuptiarum juncta cum adulterio impedit, d ac dirimit matrimonium. Idem est si promissio fuerit condicionalis, secus vero si hæc.

73. Si adulter adultera fecit promissionem, illa vero nec fecit

Vide sup. verb. debitum conjug.

D. Tho. in 4. dist.

42. q. 2. art. 1.

7 Jurispr. cog. leg.

Vide Vili ubi supra.

Comm. DD. in c. lita dilige

re 10. q. 3.

Tol. l. 7. super c. 4. n. 7.

Comm. DD.

Silv. verb. matrimon. 8. q. 1. d. 1.

Comm. DD.

30. significavit, de eo qui dicit.

2. c. super hoc, de eo qui duxit.

Sanch. ubi supra. dist. 78. n. 6.

Henric. 12. de matrimon. c. 14. n. 2.

Sanch. ubi supra. n. 4.

Idem ubi supra.

re. fin. de
eo, quida
zie.

pro
fecit, nec accepit nec impedit secundum e probabili-
orem.

74. Qui promittit alicui mulieri uxore sua mortua se illam
duciturum, peccat mortaliter, nec tenetur adimplere, si vero
adimpleat, valet matrimonium.

75. In duobus denique tantum casibus crimen matrimo-
nium dirimit. Primo cum fit homicidium cum adulterio. Se-
cundo cum fit promissio nuptiarum, vel de facto nuptias con-
traxerunt, si hæc cum adulterio sint iuncta.

DE DISPARTITATE LINT.

76. Matrimonium baptizati cum non baptizata, vel bap-
tizata cum non baptizato, est nullum.

77. Hoc impedimentum b est de jure positivo, licet de ju-
re divino tale matrimonium sit etiam prohibitum, sed non
irritum secundum e probabiliorem.

78. Matrimonium hæretici cum Catholica, vel e contra est
invalidum secundum probabiliorem, sed peccabunt mortali-
ter.

79. In terris in quibus hæretici mixti cum Catholicis de-
gunt talia matrimonia licentur, dummodo non sit periculum
subversionis.

DE VIÆ VIOLENTIA.

80. Non potest cogi voluntas, quoad actus elicitos, & id-
eo vis non causat involuntarium, metus vero, sicut & vis in-
iuste illata ad extorquendum consensum, si gravis sit, matrimo-
nium dirimit.

SECTIO V.

DE ORDINE SACRO QVO-
modo impediatur.

a c. unio.
de cler.
conio.
e. 1. & 2.
qui eler-
ci. Trid.
sess. 24. de
matrim.
c. 10. 9.
e. Sanch. de
mar. dic
2 p. 1. 1.

5. Nullus ex quatuor minoribus Ordinibus impedit a
matrimonio.

1. Ordo sacer impedit, b ac dirimit, & sacris initiatus con-
trahens excommunicationem incurrit. Hoc autem impedi-
mentum est a jure positivo, non a divino.

3. Ordo sacer susceptus ob metum cadentem in constan-
tem virum, vel ante 16 annum non dirimit.

4. Epi-

Matrimonium.

511

4. Episcopus electus, & confirmatus si non esset sacris ini-
tiatus valide contraheret, d sed amitteret Episcopatum.

5. Polygamia id est uxorum multiplicitas prohibita e jure
divino, & etiam jure naturali, & ideo non potest Papa in ea
dispensare.

6. Antiquæ legis Patres habuerunt à Deo dispensationem
ut plures haberent uxores, & causa fuit, ut esset multiplicitas
fidelium.

DE PVBICA HONESTATE.

7. Publicæ honestatis impedimentum g est, Propinquitatis ex
sponsalibus proveniens robur habens ex Ecclesiæ institutione
propter honestatem ejus.

8. Cum hoc impedimentum nascitur ex sponsalibus de futu-
turo solum impedit b in primo gradu. Quod si sponsalia nulla
sunt, & ipsum nullum est; sed in foro exteriori impedi-
mentum est quoad nullitate non consistit.

9. Cum pater spondet pro filio præfente, & tacente, & in
sponsalibus conditionatis cum vera sunt, oritur l impedi-
mentum.

10. Hoc impedimentum perpetuo durat. m

11. Cum quis post facta sponsalia cum una, secundo spondet
pro alia ex secundis sponsalibus non oritur n impedimentum.

12. Cum hoc impedimentum nascitur ex matrimonio rato,
& non consummato extenditur usque ad quartum gradum.

13. Ex matrimonio rato, & non consummato invalido p
nascitur hoc impedimentum, sed non ex invalido ex defectu
consensus.

DE AFFINITATE.

14. Affinitas est propinquitatis personarum q ex carnali co-
pula proveniens omni carens parentela.

15. Conjuges inter se non sunt affines.

16. Ex matrimonio rato, & non consummato non nascitur
r affinitas, sed solum impedimentum publicæ honestatis.

17. Gradus affinitatis numerantur ex gradibus consanguini-
tatis.

18. Affinitas non nascitur nisi ex copula carnali intra vas
naturale inter virum, & feminam. r Sed non requiritur quod
semen mulieris currat secundum probabiliorem senten-
tiam.

19. In foro conscientie credendum n est ei, qui dicit se
copulam habuisse, sed non feminasse.

20. Inter infideles est etiam affinitas, sed non nascitur nisi ex
copula

d Com m,
DD.

Met. 19.

f Comm.
DD.

d Th. in
2. dist. 41.
q. unio.
art. 1.

6 Trid. ses.
24. de ma-
tr. can. 3.
7 Vill. ubi
supra.

1 c. unio.
de spons.
in 6.

n Com m.
DD.

n c. unio.
de spons.
in 6.

5 Sanch.
ubi supra
dist. 70.

n 5.
p. c. unio.
de spons.
in 6.

9 D. Tho.
in 4. dist.
41. q. unio.

7 c. in 35.
q. 3.

1 c. exera-
ordinaria
35. q. 1.

7 Sanch.
ubi supra.
n. 1.

a Comm.
DD.

5 D. Tho.
in 4. dist.
dile 21.
unio.

copula licita, & hæc affinitas nascitur ex jure naturali, & non dirimit nisi in primo gradu.

y Sanchez
ubi sup.
sef. 68.
z Trid. sef.
24, de
matr. c. 4.
a Villoto.
1, et. 43
dif. 17.

21. Nullus affinitatis gradus dirimit y matrimonium de jure naturali, secundum probabiliorem opinionem.

22. Affinitas ex copula illicita non dirimit z nisi usque ad 2. gradum, & in reliquis licite contrahuntur sponsalia, & matrimonium, & fornicatio non est incestus.

23. Affinitas superveniens matrimonio ex copula cum consanguinea conjugis extra 2. gradum non a impedit petitionem debiti.

z Trid.
dic. c. 4.

24. Affinitas ex copula b licita extenditur usque ad 4. gradum.

e Comm.
DD.
d. c. con-
sultatione
& totas
situlas de
frig. &
males.

25. Qui cognoscit uxoris consanguineam intra 4. gradum committit e incestum, sed non privatur jure petendi debiti, si cognoscit extra 2.

DE IMPOTENTIA naturali.

e Comm.
DD.
f Sanchez
lib. 7, de
matr. dif.
92, n. 9.
g Comm.
DD.

26. Impotentia naturalis perpetua ad copulam impedit, d ad dirimit matrimonium.

27. Qui potest vas femininum penetrare, sed non seminare dicitur impotens.

h Comm.
DD.
i Sanchez
ubi sup.
n. 10.
l Idem ubi
sup.
m Comm.
DD.
n Comm.
DD.
o aut. de
frig &
males.

28. Ex parte mulieris non f est necessaria seminatio, a prout ad copulam sufficit.

29. Impotentia temporalis non facit g irritum matrimonium.

30. Quamvis impotentia miraculose tollatur non b valet matrimonium antea factum.

31. Cum possint conjuges coire licet difficulter sine mortis periculo, i valet.

32. Eunuchorum, ex utroq, latere matrimonium nullu l est.

33. Senum matrimonia valida sunt nisi ita decrepiti sint ut nullo modo possint coire, quia in talibus est perpetua impotentia.

p. c. his qui
illud non dirimit p
32, q. 7o
q Comm.
DD.
r c. in de
frig &
males.

34. Matrimonia steriliu, & illorum, qui sunt in mortis articulo valida n sunt. Vide reliqua in P. Thom Sanctio lib. 7, de matr. disp. 92. 10. 2.

DE IMPOTENTIA qua nascitur ex maleficio.

35. Impotentia ex maleficio, si est perpetua impedit, ac dirimit matrimonium.

36. Quæcumque impotentia accidens post matrimonium non dirimit p.

37. Maleficium, ut plurimum fit g in viris, & aliquando in feminis.

38. Maleficium, quod non potest sine peccato, aut miraculo tolli judicatur r perpetuum; & cum dubitatur, y an perpetuum

petuum expectandum est per tres annos.

39. Non licet illud dissolvere s alio maleficio; potest autem s D. Tho. exorcismis, & aliis remediis.

40. Cum impotentia provenit ex frigiditate, medicorum iudicio r cognoscenda est; si autem cognosci non potest, per tres annos expectandum est.

41. Cognata impotentia, culibet eorum reclamare liberum n est.

42. Quandocumque cognitum est impotentiam fuisse temporalem, rellaurandum e est primum matrimonium, etiam si e frater conjux cum alio secundas nuptias contraxerit, & consummaverit.

43. Restituta uxore marito, si eam cognoscere adhuc non poterit, per tres annos experientia y facienda est.

44. Si cum veritas cognita fuit alter conjux in religione professionem emiserat matrimonium z dissolutum fuit.

45. Si verò facris initiatus est, & uxor illum petat, a tenetur ad eam redire, & debitum reddere, sed non potest petere. Si autem illa maritum non petat, ipse non poterit ad eam redire, quæ tenetur castè vivere; sed non votum castitatis emittere.

DE IMPOTENTIA temporalis ex defectu atatis.

46. Ut matrimonium valide contrahant, vir b debet habere 14. annos, & mulier 12. & debent esse in ultimo die.

47. Hoc impedimentum e dirimit de jure Ecclesiastico.

48. Impleta atate etiam si adhuc potentes non sint matrimonium d valet, nisi post perfectam pubertatem impotentes esse inveniatur.

49. Infidelium matrimonia e valent, dummodo habeant usum rationis.

50. Papa f potest in hoc impedimento dispensare, & probabiliter Episcopus magna urgente necessitate, maxime si ad 2. pubertatem appropinquant.

51. Cum malitia supplet atatem ante prædictam atatem g possunt nubere, & hoc colligitur cum puer aptus est ad penetrandum vas, & effundendum semen, & puella menstrua contingunt.

52. Peccant b mortaliter, qui ante adimpletam nubunt ætatem.

53. Cum in hermaphrodita prævalet unus sexus secundum illum r potest contrahere, & ille prævalere intelligitur per quem urinam emittit.

54. Qui æque prævalet in utroque sexu secundum quem libet l potest contrahere, sed debet præstare juramentum quod alio non erit usus.

s D. Tho.
in 4. disp.
34, q. uni.
arc. 3.
s. lauda-
bilem de
frig. &
males.

e Comm.
DD.
n. frater-
nitate de
frig. &
males.

y Dic. c.
laudabile.
z Comm.
DD.

Quia non
erat con-
summati.
a Comm.
DD.

b c. pube-
res de
disp. im-
pub.
e Abb. de
pub.

d Sanchez
ubi supra
disp. 104.
num. 11.
e c. de illis

f Henric.
lib. 11, de
matr. c. 19.
g c. de illis.

h Henric.
lib. 11, de
matr. c. 19.
i Comm.
DD.

l Henric.
lib. 14, de
irreg. c. 8.

SECTIO VI.

DE DISPENSATIONE IN MATRIMONIO
impedimentis.

DE EO QUI POTEST dispensare.

^a Comm.
DD.

1. Papa non potest dispensare in impedimentis, quæ sunt de jure divino naturali.

2. In his, quæ sunt à jure canonico solus Papa potest dispensare de jure ordinario.

^b Sanchez ubi supra. disp. 40. q. 1. art. 3. & Idem lib. 3. de matr. disp. delegare. 3. In gravi necessitate, si impedimentum esset occultum, & difficili recursus ad Papam, & ex separatione sequeretur scandalum, nec esset Commissarius Cruciate, qui talem facultatem haberet, poterit & Episcopus dispensare, vel alii delegare.

4. Ad hanc dispensationem requiritur bona fides saltem alterius conjugis secundum probabiliorum opinionem.

5. De potestate quam circa hoc habet Cruciate Commissarius, vide verbum *Bulla*, & ibi late.

6. Legatus à Papa non potest in his dispensare, nisi fuerit episcopalis commissarius.

DE CAUSIS dispensandi.

7. Ad dispensandum necessaria est causa justa.

8. Ut aliqua causa sit justa, non est opus ut semper bonum commune respiciatur.

9. Quanto gradus est propinquior, tanto major dispensandi debet esse causa, ut & cum plures causa sunt, melius justificatur dispensatio.

10. In gradu consanguinitatis dispensatio fit inter Principes, & bonum publicum.

11. Solum Papa dispensare ob privata bona, & cum aliis non ita insignibus personis.

12. Ad dispensandum in aliis gradibus est justa causa longæ lites, loci angustia, dotis competentis defectus, & alie, quæ videri possunt in Villalobos.

13. De causis ad dispensanda vota, Vide infra verb. *Votum*.

DE SINT APPONENDA in narrativa, ut dispensatio non sit surreptitia.

14. Cum

14. Cum sunt duo impedimenta, etiam si sint ejusdem speciei, utraque in narrativa explicanda sunt, ut v. g. si quis affinem & consanguineam uxoris in eodem gradu cognovisset.

15. Cum autem eandem plures cognovisset populus non est hanc pluralitatem aperire.

16. Cum aliud impedimentum est occultum, aliud publicum, sufficit apponere publicum, & occultum dispensationem à sacris penitentiariis, vel ab alio potere facultatem habente.

17. Cum aliud impedimentum non eget dispensatione tacendum est.

18. An verò pro duobus impedimentis possit duas dispensationes impetrari, unum solum in qualibet experimento alii a juri salii probabilis negant; sed post factum matrimonium affirmativa sequenda.

19. Si post imperatam dispensationem consanguinei copulentur nec est in incellus, nec indigent nova dispensatione.

20. Cum consanguinei ante dispensationem cum Romani miserint pro ea impetranda, inter se habent copulam, vel habitam antequam miserint non declarant, in ita erit dispensatio, Contraria etiam sententia est probabilis, & urgente necessitate sequi potest in praxi præcipue post factum matrimonium.

21. Si autem copula sit post datam à Papa dispensationem, sed nondum ab Ordinario factam poterit ipse Ordinarius in hoc dispensare.

22. Qui copulam habuerunt, ut dispensationem facilius impetrarent, debent hoc declarare, secus & erit surreptitia.

23. Declarandum etiam an tormina fuerit rapta.

24. Si quis intra gradus prohibitos scienter contraxerit separatur, & spe consequende dispensationis careat.

25. Non est necessarium mentionem facere alterius dispensationis jam habitæ, nisi quando impedimentum nascitur ex delicto.

26. Gradus affinitatis, vel consanguinitatis aperiendus est. Quod si affinitas pro consanguinitate apponatur, vel è contra erit surreptitia.

27. Gradus non solum remotior, sed etiam propinquior exponendus est. Si tamen propinquior primus gradus non sit non erit surreptitia dispensatio, teneatur tamen litteras declaratorias impetrare pro foro exteriori.

28. Cum mulier est in gradu propinquiore si est intra tertium quia ei debetur specialis reverentia, ut materetur, nisi declararetur, erit & surreptitia.

^a Sanchez ubi sup. disp. 11. co.

^b Villal. ubi sup. disp. 27.

^c Sanchez lib. 8. disp. 25. q. 2. co.

^d Idem ubi sup. n. 7.

^e Villal. ubi sup. disp. 27.

^f Sanchez lib. 8. disp. 25. q. 2. co.

^g Idem ubi sup. n. 5.

^h Idem ubi sup. n. 5.

ⁱ Idem ubi sup. n. 5.

^j Idem ubi sup. n. 5.

^k Idem ubi sup. n. 5.

^l Idem ubi sup. n. 5.

^m Idem ubi sup. n. 5.

ⁿ Idem ubi sup. n. 5.

^o Idem ubi sup. n. 5.

^p Idem ubi sup. n. 5.

^q Idem ubi sup. n. 5.

^r Idem ubi sup. n. 5.

^s Idem ubi sup. n. 5.

^t Idem ubi sup. n. 5.

^u Idem ubi sup. n. 5.

^v Idem ubi sup. n. 5.

^w Idem ubi sup. n. 5.

^x Idem ubi sup. n. 5.

^y Idem ubi sup. n. 5.

^z Idem ubi sup. n. 5.

^{aa} Idem ubi sup. n. 5.

^{ab} Idem ubi sup. n. 5.

^{ac} Idem ubi sup. n. 5.

^{ad} Idem ubi sup. n. 5.

^{ae} Idem ubi sup. n. 5.

^{af} Idem ubi sup. n. 5.

^{ag} Idem ubi sup. n. 5.

^{ah} Idem ubi sup. n. 5.

^{ai} Idem ubi sup. n. 5.

^{aj} Idem ubi sup. n. 5.

^{ak} Idem ubi sup. n. 5.

- e Sanchez.
ubi sup.
n. 14.
d idem
ubi supra.
Comm.
DD.
20. Declarandum e etiam an gradus sit in recta linea sanguinitatis, vel affinitatis, vel spiritualis cognationis.
30. In publicæ honestatis impedimento declarandum est et ortum habuerit à matrimonio rato.
31. In impedimento affinitatis declarandum est an sit ex copula licita, nisi sit in tertio vel quarto gradu.
32. Si ex errore ponitur gradus propinquior pro remotiore f valet dispensatio, non e contra.
33. In voti dispensatione declarandum g est an fuerit simul cum juramento, vel non, & an iussu fecit, sit Diaconus.
34. Cum delictum deducum est in forum exteriori, sed non plenè probatum, hoc declarandum h est in narrativa, nec fatendo, nec negando illud, & postea à sacra pœnitentiaria alia impetranda est dispensatio.
35. Si causa narrativa, verbi gratia, si filia mortua fuit, vel pauper dives facta fuit, cessat ante factam dispensationem, non valet. i
36. Si causa antea falsa facta fuit vera cum Papa dispensationem committit, valet i dispensatio.
37. Si cessat causa finalis antequam Ordinarius, vel confessorius dispensent, non m valet.
38. Triplici tempore opus n est, ut narrativa sit vera: Cùm à Papa committitur: cùm Ordinarius, vel Confessor facit dispensationem, & cum matrimonio contrahitur.
39. Cum Papa absolute cum aliquo dispensavit in voto, ut nuberet, & causa cessavit non potest iterum nubere.
40. Informatio potest extrajudicialiter fieri, & Ordinarius extra unum territorium potest dispensare.
41. Cum dispensatio conceditur sine causa non debet g Ordinarius causam quærere.

DE ALIQUIBUS notandi.

42. Cum persone dispensandæ ad diversos pertinent Episcopatus, & dispensatio remittitur ad ordinarium, qui libet ex duobus potest r dispensare etiam cum subdito alterius.
43. Cum causa dispensationis est dotis defectus, & vir illam auget, debet f fieri publica scriptura ante matrimonium, & à muliere acceptari.
44. Stipendium laboris in informatione facienda non obstante commissionis clausula, recipi r potest. Et qui post factam dispensationem aliquid recipit penas non incurrit secundum probabiliorit. etn.
45. Vide dispensationis formam de verbo ad verbum allatam à P. Sancto ubi supra n. 1. Et lib. 3. de matr. disp. 43. n. 4.

NOTAN-

NOTANDA circa dispensaciones, qua in foro conscientia conceduntur in sacra pœnitentiaria.

46. Dispensationes sacre pœnitentiariæ non comitentur nisi Doctõri Canonista, vel Theologo, & nullus n alius etiam doctissimus potest facere dispensationem.
47. Confessarij ex nostra societate à superiore ad id deputati ex privilegio etiam nulli scientiæ gradum habeant, possunt n audita confessione, & salutaris satisfactione imposita prædictas dispensationes facere.
48. Etiam si literas aperiat non Doctõr, nec Magister non amittunt j suum effectum, & uni Confessario præsentatæ possunt alteri præsentari.
49. Causas dispensationis hujus, cum aliqui votum emiserit, vide verbo *Votum*.
50. Consilia, & salutaria monita que fieri dispensando dicitur literarum forma solum æst instructio; & si omittantur, non vitiat dispensatio.
51. Prædictæ litteræ non a valent pro foro exteriori.
52. Non est necessarium b, ut semper fiat auditus confessionibus.
53. Cum prædictæ litteræ conceduntur circa votum, debet e dispensari commutatum in frequentes confessiones per totam vitam decursum singulis scilicet mensibus semel, vel quoties confessori videbitur, sed non frequentius quàm semel in mense.
54. Clausula, quæ solet apponi, dummodo impedimentum occultum sit debet d intelligi juxta dicta in verbo *Manifestum supra*, servatæ formæ Concilii Tridentini. Vide infra *quæstio sequenti*.
55. Clausula illa, *Muliere de nullitate certificata*, solum est instructio e, unde si erit inconveniens potest omitti.
56. Cum apponitur, ut dispensationis causa, quod matrimonium bona fide contractum est, debet bona fides esse in utroque conjuge, secus non valet. f
57. Clausula illa, *ut præsentis litteras laniare teneris*, solum videtur g instructio. Et cum non sortito primo effectû, neque in interiori, neque in exteriori, pro alia vice possunt valere, DD. non multum inter est an lantentur, vel non, & præcipue cum nomen non habeant persone dispensandæ.
58. Dispensationes prædictæ gratis dantur, sed qui illarum impetrationem procurant non gratis laborant, h
- CIVIS EXPENSIS offerenda est dispensatio?
59. Cum ex consensu utriusque conjugis impetrata est dispensatio, utriusque etiam voventis offerenda est. Si autem

Kk 3

al'crius

alterius culpa matrimonium valide contractum non fuit, ille solum solvet & expensas.

Q. PO MODO RATIFICANDVS EST consensus cum in matrimonium fuis nullum propter impedimentum occultum.

60. Cum matrimonium fuit nullum propter impedimentum occultum, de novo l. contrahendum est.

61. Non est necessarium *m* quod contrahatur de novo coram Parocho & testibus, nisi illi notum esset impedimentum, vel probari possit in foro exteriori secundum probabilior sententiam. Contraria est securior, & sequenda quando sine inconvenienti possit fieri.

62. Cum alter non possit *o* haberi consensus, sufficeret copula habita affectu maritali.

63. Cessante impedimento, opus est, ut conjux innocenterificetur de nullitate matrimonii, non detectio criminis alterius conjugis secundum probabilior em.

64. Sufficit *q* in hoc casu quod consensus procedat ex æquivalente cognitione nullitatis, v.g. si interrogatus non negasset, an de novo nuberet cum marito, & ipsa consentiat.

65. Cum ex certificatione nullitas timetur grave scandalum, potest omitti, & sufficit *q* consensus conjugis unus, qui scit impedimentum.

66. Cessante impedimento occulto, sufficit quod inter se consentiant.

67. Cum matrimonium fuit nullum *t* ex errore personæ, vel conditionis servilis durante errore, non potest revalidari matrimonium.

SECTIO VII.

DE VARIIS CIRCA MATRIMONIUM resolutionibus.

4 Sanchez apud Dianam p. 4. trad. 4. ref. 199. Vide Dian. p. 5. tract. 5. ref. 16.

1. **Q**ui in peccato recipit hoc sacramentum, non facit duo peccata, unum ut ministrans, & aliud ut suscipiens, quia non est minister consecratus ad hoc.

2. Ultimo die quo actus legitima completur potest *o* celebrari. Alii dicunt decem diebus ante ultimum, alii tandem uno,

uno, vel duobus mensibus, quia vulgariter totum id dicitur anni finis. Sed hoc videtur nimis latum.

3. Surdus, & mutus, & simul cæcus non potest *e* contrahere, quia non potest intellere de contractu faciendo.

4. Cum quis in amentiam incidit, postquam per Procuratorem consensus misit, validum esse matrimonium alii negant alii probabilius affirmant *d*.

5. Quando ob gravem metum matrimonium contractum est, potest *e* alter conjux, cui metus incussus non est liberè rescilire, nisi ipse metum incusserit.

6. Si parentes, vel consanguinei puella metum gravem incusserint juveni in supra, matrimonium erit nullum, quia injustè incussus fuit metus; secus vero si contrahat nec *f* judici puniendus tradatur.

7. Parentes, qui filios sine illorum consensu nubentes colloqui per aliquod tempus nolunt non ex odio, sed ad sumendam justam vindictam non peccant *g*.

8. Cum matrimonium fuit nullum ob impedimentum occultum, filii, qui nati fuerunt ex tali matrimonio factio in facie Ecclesiæ, si saltem alter conjux habuit bonam fidem, sunt *h* legitimi.

9. Ut maritus sacrum Ordinem recipiat, non est *i* necessarium, ut uxor religionem ingrediatur, sufficit quod votum castitatis emittat etiam si sit juvenis.

10. Si Parochus daret hinc alicui facultatem assistendi matrimonio, non *l* valeret.

11. Sufficit *m* ad matrimonium, quod procurator, & testes habeant usum rationis.

12. Non tenetur *n* conjux alteri credere dicenti se non consensisse, nisi tales sint conjecturæ, ut credere convincatur.

13. Qui perpetuè laborant amentia non possunt *o* contrahere, secus vero si habeant lucida intervalla.

14. Semper in dubio præsumendum *p* pro matrimonio primo, & secundum irritandum.

15. Qui scit impedimentum occultum, tenetur *q* revelare, nisi ex revelatione timeatur grave scandalum, vel possit aliter impediri.

16. Corrupta nubens ei, qui si sciret esse corruptam, eam non duceret, non peccat mortaliter.

17. Compulsus a iudice cohabitare cum uxore illegitima tenetur *s* alio migrare.

18. Per matrimonium amittuntur *t* jura ad beneficia, & c. 6. p. 3.

& ad pensiones, quæ Papa laicis non solet concedere; & si sponsa in religione profiteatur ante consummationem non recuperantur amissa beneficia.

* Comm. 19. In favorabilibus nomine conjugata venit sponsa, & DD. in odiosis solum quæ consummavit.

* Vide 20. Si dominus ducat ancillam eo ipso liberam fieri, alii negant, alii probabilius affirmant.

* Vide 21. Ancilla ducta à libero per errorem, si postea liber cognito errore consentiat, non videtur ancilla consentire, alii tamen dicunt posse ab Ecclesia cogi.

* Vide 22. Condicio, si pater meus consentiat cum eslet jam mortuus, pensanda est ex intentione apponentis. Si enim ita allocutus est, ut deciperet audientes, nihil valide actum est.

* Vide 23. Contrahens post votum castitatis, vel suscipiendi ordinis sacros tenetur, antequam matrimonium consummet, ingredi religione secundum probabilior sententiam.

* Vide 24. Exceptis parentibus, & fratribus cum omnibus aliis potest Papa dispensare secundum probabilem opinionem. Probabilior tamen est, quod non possit cum aliis ascendentibus.

* Comm. 25. Filius mariti ex alia uxore potest ducere filiam uxoris ex alio marito.

* Comm. 26. Pater tenens extra Ecclesiam suum filium, ut ab alio baptizetur non contrahit spirituale cognationem.

* Comm. 27. Duo adoptati possunt inter se contrahere.

* Comm. 28. In legalis cognationis impedimento post contractum matrimonium potest Episcopus dispensare secundum quosdam.

* Comm. 29. Matrimonium factum ob metum reverentiam irritum esse alii ajunt, alii negant probabilius, nisi adjunctur metus alterius mali gravis.

* Comm. 30. Cum de communi consensu sponsalia soluta sunt ce-dat impedimentum publicæ honestatis.

* Comm. 31. Sciens cum impotente contractum validum esse alii ajunt, alii probabilius inegant.

* Comm. 32. Suspendio triennalis statuta à jure antiquo in Parochiam assistentem matrimonio clandestino sublata est per Tridentinum.

* Comm. 33. Cum conjuges distinctæ diocesis, & Vicarius unius dispensavit in denuntiationibus, possunt etiam omitti in alia diocesi.

* Comm. 34. Nemo tenetur ex vi denuntiationis detegere crimen occultum, quod non potest probare. Quod si detegas

m Diana P. 7, cr. 4, ref. 21.

non

non posse ob unius dictum matrimonium interdicti docet Pontius, sed alii communiter contrarium.

* Comm. 35. Sacerdos excommunicatus non toleratus benedicens sponso non peccat mortaliter.

* Comm. 36. An Parochus in aliena Parochia Parochianum suum matrimonio conjungens peccet mortaliter, alii ajunt, alii negant probabilius.

* Comm. 37. Rus petentes recreationis causa si sibi matrimonium contrahant cum Parocho ruris invalide contrahunt.

* Comm. 38. Qui cognovit fornicari infidèle, potest sine dispensatione contrahere cum forore illius ad fidem conversa.

* Comm. 39. Matrimonium inter affines in 1. gradu, ut inter socerum & nurum, inter vitricum, & privignam & similiter inter consanguineos in 1. gradu lineæ collateralis non est irritum jure natura, & ideo potest Papa dispensare in magna necessitate ut frater & foror matrimonium contraherent.

* Comm. 40. Cum rapitur puella libidinis causa sine animo ducendi eam in uxorem, & postea mutato animo illam ducat raptor, matrimonium est validum. Immo cum vis non puellæ, sed parentibus infertur, matrimonium non impeditur tali raptu.

* Comm. 41. Probabile est inter perpetuo impotentes contrahi posse matrimonium ad casu convivendum inter se, se invicem adjuvando. Sed contraria sententia est probabilior, & communior.

* Comm. 42. Cum matrimonium est nullum ex solo defectu consensus alterius conjugis sufficit quod iste consentiat, & ad alterum maritali accedat affectu, nec est necessarium aliud remedium ut matrimonium convalescat.

* Comm. 43. Si sponsalia etiam jurata alter conjux rescindat, & alter liber manet, & cum res notabiliter mutatur, talis promissio non obligat.

TRIDENTINUM CONCILIIUM circa matrimonium definit sequentia: I. Quod matrimonium verè ac propriè Sacramentum est à Christo Domino institutum. II. Quod gratiam confert. III. Quod non licet Christiano plures habere uxores, quia prohibitum est à lege divina. IV. Quod non solum gradus consanguinitatis, & affinitatis in Levitico cap. 18. expressi possunt impedire matrimonium, & dirimere contractum; sed etiam alia impedimenta ab Ecclesia instituta. V. Quod potest Ecclesia in aliquibus illorum Levitici dispensare. VI. Quod potest Ecclesia statuere impedimenta dirimentia, & nullatenus erravit in hoc. VII. Quod matrimonium non potest dissolvi, neque dissolvitur propter hæresim, neque

* Villal. 6. pud Dia. lib. ref. 23. * Sanchez. pud Dia. ubi sup. ref. 22. * Comm. DD.

* Diana P. 4, cr. 4, ref. 95. * Idem ref. 69.

* Vide eundem in sum. hoc verb.

* Comm. DD.

* e. quem admod. de jure. jur.

Kk 5

mole-

molestiam cohabitationem, vel absentiam affectatam. VIII. Quod matrimonium ratum non consummatum potest dirimi per solemnem professionem religionis alterius conjugis. IX. Quod Ecclesia non errat docendo matrimonii vinculum non dissolvi per adulterium, & neutrum etiam innocentem posse ad altero vivente matrimonium contrahere, macharique eum qui dimissa altera aliam duxerit, & eam que dimisso adultero alteri nupsit. X. Quod non errat Ecclesia quae propter aliquas causas separat conjuges quoad thorum, & cohabitationem ad tempus certum, vel incertum. XI. Quod clerici sacris initiati, vel regulares post solemnem professionem non possunt contrahere matrimonium; & si contrahant non tenent, quia obstat ei lex Ecclesiastica; & votum solemne emissum, neque per hoc ullo modo damnatur matrimonium. XII. Quod non possunt omnes contrahere matrimonium, qui caliditate voverunt etiam si non sapiant se donum castitatis habere. XIII. Quod status conjugal non est antepoeniens status virginis, vel calibatus. XIV. Quod prohibitio solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus non est superflua nec tyrannica. XV. Quod non sunt damnandae benedictiones, nec ceremoniae, quibus Ecclesia utitur in matrimoniis. XVI. Quod causae matrimoniales spectant ad iudices Ecclesiasticos.

DISPUTATIVNCVLÆ

interjacentes.
RESOLUTIONES VARIE,
MEDICVS.

Quas opiniones sequi in medendo tenetur.

1. Cum dubius est an medicamentum nocebit, vel proderit infirmo, non potest illud applicare. # P. Azor. I. to. 1. inl. moral. l. 2. c. 17. q. 11. # Comm. DD.
2. Non potest certum medicamentum pro incerto relinquere, & cum non habet probabiles conjecturas, quod profuturum est infirmo, non potest illud applicare. # P. Azor. ubi sup.
3. Non licet novas in infirmo experientias facere, nisi certum sit nullum nocumentum esse allaturas.
4. Cum habet probabiles conjecturas, quod medicamentum est profuturum, & non habet aliud, quod certo sciat esse profuturum, potest illud applicare.

5. Cum

5. Cum non est nisi unum remedium, & circa illud sunt opiniones probabiles, tenetur sequi tutiorem.

6. Tenetur sequi opinionem, quae constat ex experientia certa tamquam probabiliorem.

7. Infirmari peccat, qui relicta medicorum directione alius utitur medicamentis, nisi in re parva, & tuta.

8. Peccat mortaliter qui medici officium exercet sine sufficienti scientia, nisi in defectu peritiorum, & ex infirmi consensu illius imperitiam cognoscens, alioquin damna restituere tenetur. Et qui medicinam adhibet antequam ageritudinem cognoscat. Item qui plura, quam opus est medicamenta facit infirmo applicari ex conventionne cum pharmacopola.

9. Peccat mortaliter, qui non vult pauperi aegroti, vel diviti ob avaritiam solvere nolenti, mederi. A divite autem potest morbum potest coram iudice exigere stipendium.

10. Peccat, qui detrahit alius medicis, ne ipso praetermissio vocentur ab infirmis. Peccat etiam si in morbo periculo non persuadet infirmo confessionem, vel admonet infirmi curam gerentes.

11. Peccat mortaliter consilium coitum ob sanitatem, vel solum dicens: Si hoc faceres, sanaberis.

12. Item si indigentem non admonet in mortis periculo, ut exeat a peccato. Item si accipit minimum stipendium, vel mediocre, si habet publicum cum pacto nihil amplius accipiendi, & tenetur restituere quamvis ultro sit oblatum.

13. Medicus non potest Doctoratus gradum accipere, vel medendi facultatem, nisi praestito juramento coram Notario se admonitum aegrotum, ut confiteatur, & si post tertium ab admonitione diem non fuerit confessus, se illum amplius non invisurum, nisi ex consilio Confessarii differat confessionem.

14. Iudex non debet negare suspensionem ad anatomiam.

15. Quando de salute infirmi desperat, licet iure est ei experientiam facere, etiam si probabilis sit fore nocentiam, dummodo probabile sit prodesse posse.

16. Cum aegrotus est in probabili mortis periculo, & post tertium ab admonitione diem noluit confiteri, non est deserendus. Immo quod propter obstinationem admonitio profutura non creditur, nec tenetur admonere, neque deserere, quia constitutio Pii V. non obligat in hoc casu.

M E N D A C I V M.

1. Mendacium officiosum in re parva etiam in iudicio est peccatum veniale. Idem die in Confessione, licet alii asserant esse mortale, quamvis materia sit levis.

Comm. DD. f. Vaq. ubi sup. # Comm. DD.

Navar. c. 2. d. 6. 4.

Idem num. 69.

Idem num. 62.

Idem num. 62.

Idem num. 62.

Ex Bulla Pii V.

Comm. DD.

Comm. DD.

Diana p. 4. tr. 4. r. 611.

S. hoc verb. q. 1.

2. Men-

Idem ubi sup.

2. Mentiri b in concione etiam in re levi quidam dicunt esse mortale, alii probabilius esse tantum veniale, nisi ex deceptione grave populi damnum sequatur, vel si id sciens concolorator fiat in doctrina fidei, morum, miraculorum, aut vaticiniorum.

Comm. DD.

3. Petenti, quod jam ei reddidisti, e potes negare te illud recepisse, subintraligendo, ut tenearis reddere.

Navar. c. 18, n. 2, & 5.

4. Mendacium d est significatio falsi, vel putati falsi cum intentione fallendi. Et est triplex, aliud formale tantum, cum credit homo esse falsum quod loquitur; aliud materiale tantum, cum res aliter se habet, quam homo enuntiat; aliud tandem completum cum dicitur falsum putatum falsum cum intentione fallendi.

Idem c. 23, n. 37.

5. Mendacium in Confessione de peccato jam confessio non est mortale.

f Comm. DD.

6. Qui juravit dicere, quod scit, potest dicere se nescire occulta, quæ non debet detegere.

g Comm. DD.

7. Mendacium notabiliter perniciosum, g est peccatum mortale; officiosum autem etiam pro vita totius orbis non est dicendum, quod si dicatur cum juramento semper est mortale.

MEMORIA.

Navar. c. 11, n. 18, p. 7.

1. Omnis adultus Christianus tenetur s scire sub peccato mortali Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicanam Latina vel vulgari lingua.

Idem c. 13, n. 31.

2. Memoria frequens de aliquibus peccatis non b expedit.

MERCATOR.

Idem c. 13, n. 1.

1. Non tenetur a dicere negotiationem, etiam si sit occasio labendi in aliqua peccata mortalia.

Idem c. 17, n. 11.

2. Ille dicitur b exercere mercaturam, qui emit ut vendat nulli rei facta mutatione.

MERCENARIUS.

Idem c. 17, n. 74.

1. Injuste impediens mercenarium a labore, tenetur a damnum restituere.

Idem c. 13, n. 1.

2. Qui non reddit mercenario pecuniam, de qua conventio facta est, sed aliam rem pro pecunia, & indigens ille rem minoris vendere cogatur, tenetur b conductor id quod amisit restituere.

Idem ubi sup.

3. Mercenarium conducens non facta conventionem de pretio tenetur e ei solvere tantum, quantum mos est solvere similibus.

Comm. DD.

4. Qui a Rege pro colendis suis agris Indos accipit mercenarios,

narios, non potest illorum opera aliis locare, & lucrum ex locatione acceptum tenetur d ipsi Indis restituere, non enim pro privato, sed pro bono publico conceduntur. Vide supra tituli Peruanii.

d Vide ubi sup. Indi.

MERETRIX.

1. Meretrix, nec alia quævis mulier etiam religiosa non tenetur a restituere ea, quæ etiam per blanditias obtinuit sine fraude ab amico potente donare, & si per fraudem fingendo se virginem, vel cognitam solum a magnate.

Navar. c. 17, n. 6.

2. Non tenetur b restituere acceptum pro actu turpi, sed peccat mortaliter accipiendo pro ipso, & idem dic de aliis feminis.

Idem ubi sup. num. 31.

3. Promissio facta meretrici pro actu turpi in foro interiori est e invalida, potest tamen licite exigi a meretrice ob intelligentiam vel alium finem honestum, non verò ut pretium turpitudinis.

Comm. DD.

4. Ob vitandum majus malum possunt d meretrices a Re publica permitti, sed ex illarum lucro lucrum querere est peccatum mortale.

Comm. DD.

5. Obligandus est concubinarus e ad ejiciendam concubina, licet hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinari vulgò regale, & deficiente illa, nimis ægre ageret vitam, & alia epula tædio magno concubinarium asficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

In desc. Alexandri Vila 666, & alia.

MERITUM.

1. Meritum de condigno est actus a humanus bonus factus ab eo, qui gratiam habet sanctificantem, & meretur gratiam, & gloriam.

Navar. p. 114, num. 3.

2. Meritum de congruo b est actus humanus bonus factus ab eo, qui non habet gratiam sanctificantem, cui ex quadam congruitate datur merces vel spiritalis, vel temporalis.

Idem ubi sup.

3. Opus factum ex voto magis meritorium e est.

Comm. DD.

METUS.

AN METVS causat involuntarium?

1. Metus causat a involuntarium cum voluntario mixtum, & a peccato non excusat in rebus intrinsicè malis, aliquando tamen a præceptis positivis exurfat. b

d Tho. 1. 2. q. 6. art. 1.

2. Quanto major est, tanto magis minuit e voluntarium; concupiscentia autem quo major, voluntarium auget, sed non liberum, & malus habitus minuit malitiam aliquantulum.

R. Azor. 1. 1. c. 11. q. 1. Comm. DD.

DE METV cadente in vitium constantem.

3. Metus, ut sit cadens in vitium constantem d debet esse mali gravis.

Comm. DD.

4. Metus